

Z Napoleonem i przeciw niemu Für, mit und gegen Napoleon

Napoleons Kriege und die Polenfrage

Die napoleonische Epoche dauerte zwar nur etwas mehr als zehn Jahre, doch in der Geschichte des polnischen Volkes nimmt sie einen besonderen Platz ein. Als es nach 1795 kein unabhängiges Polen mehr auf der Karte Europas gab und sich die drei Teilungsmächte (Österreich, Preußen und Russland) das Gebiet angeeignet hatten, begannen die Hoffnungen der Polen auf Unterstützung. Die Hinwendung zu Frankreich sollte der Wiedergewinnung der Freiheit dienen. Es war gerade der Kaiser der Franzosen, Napoleon Bonaparte, der erfolgreich gegen die drei Okkupanten kämpfte. Das Aufgreifen der Angelegenheit Polens seitens Napoleons führte 1807 zur Gründung des Fürstentums Warschau, dessen Entstehung die Beschlüsse der Teilungsverträge nichtig machte. Obwohl die Existenz des neuen Staates sehr kurz war, hatte sie einen bedeutenden Einfluss auf das spätere Schicksal des polnischen Volkes und entschied über seine weitere Entwicklung. Mit der Einführung der von Napoleon aufgedrängten neuen Verfassung begann die Auflösung des Feudalsystems im Fürstentum Warschau. Es entstanden eine moderne Staatsverwaltung und Armee. Obwohl der Kampf an der Seite des Kaisers einen polnischen unabhängigen Staat nicht für immer wiederherstellen konnte, so war die Rückkehr zum Stand von 1795 auch nicht mehr möglich. Die Polenfrage wurde eines der wichtigsten Probleme, die die Teilnehmer des Wiener Kongresses zu lösen hatten. Im Ergebnis der Verhandlungen erfolgte die Restaurierung des polnischen „Namens“. Zwanzig Jahre nach der letzten Teilung wurde der Entschluss gefasst, das Königreich Polen zu gründen, das mit Russland in einer Personalunion stand. Eine tapfere und treue Haltung der polnischen Truppen führte dazu, dass der Pole für die Franzosen zum Symbol eines sehr treuen Verbündeten wurde. Dies sollte später große Vorteile bringen, u.a. während der großen Emigrationen nach den Aufständen 1830 und 1863.

Die napoleonische Legende, die die glorreichen und heldenhaften Taten der polnischen Truppen besang, wurde nach dem Scheitern der folgenden Aufstände zum „Stärkungsträger des Geistes, der die Hoffnung auf die unzerstörbare Kraft des Volkes schürte, auf die Möglichkeit der Wiederauferstehung nach jeder, auch der schwersten Niederlage“¹. Es bestand und es besteht in Polen bis auf den heutigen Tag eine schwarze napoleonische Legende, die sich auf die Legionen, San Domingo und die sog. „bayonische Summen“ bezieht und den polnischen Soldaten mit „Kanonenfutter“ vergleicht. Sie scheint jedoch nicht allzu viele Anhänger zu haben und das Verhältnis der Polen zu diesem Problem wurde von Walerian Łukasiński so beschrieben: „Dass Napoleon uns Polen zum eigenen Vorteil ausnutzte, wiederholt man schon millionenfach in verschiedenen Sprachen. Es soll glauben, wer will, aber die Polen, die sich dafür näher interessieren, werden es nie für wahr halten“².

¹ Zitiert nach: W. Dziewanowski, *Jazda Epoki Napoleońskiej [in:] Księga jazdy polskiej*, Warszawa 1938 (reprint Warszawa 1993), S. 86.

² Zitiert nach: A. Nieuważny, *My z Napoleonem*, Wrocław 1999, S. 9.

Wojny napoleońskie a sprawa polska

Epoka napoleońska, trwająca zaledwie kilkanaście lat, zajmuje w dziejach polskiego narodu miejsce wyjątkowe. Kiedy po roku 1795 niepodległej Polski nie było już na mapie Europy, a jej ziemie zagarnęli trzej zaborcy (Austria, Prusy i Rosja), nadzieje Polaków na pomoc w odzyskaniu wolności zwracać się zaczęły ku Francji. To właśnie Cesarz Francuzów – Napoleon Bonaparte – walczący skutecznie z trójką zaborców, dawał nadzieję na wskrzeszenie utraconego państwa. Podjęcie sprawy polskiej przez Napoleona zaowocowało w 1807 r. utworzeniem Księstwa Warszawskiego, którego powstanie przekreśliło ustalenia traktatów rozbiorowych. Pomimo, iż żywot tego państwa był krótki, to miało ono znamienity wpływ na późniejsze losy narodu, decydując o dalszym jego rozwoju. Wraz z wprowadzeniem w Księstwie narzuconej przez Napoleona konstytucji, rozpoczął się proces likwidacji systemu feudalnego. Powstała m.in. nowoczesna armia i administracja. I choć walka u boku cesarza nie przywróciła Polakom na stałe bytu państwowego, to powrót Europy do stanu z 1795 r. był już niemożliwy. Sprawa polska okazała się jedną z najistotniejszych, jakie musieli rozwiązać uczestnicy kongresu wiedeńskiego. W wyniku jego obrad nastąpiła restauracja „imienia” polskiego, i w dwadzieścia lat po ostatnim rozbiore powzięto decyzję o utworzeniu Królestwa Polskiego, związanego z Rosją unią personalną. Ponadto waleczna i wierna postawa wojsk polskich sprawiła, że Polak stał się dla Francuzów symbolem najwierniejszego ze sprzymierzeńców. Miało to przynieść w późniejszym czasie korzyści m.in. podczas wielkich emigracji popowstaniowych.

Legenda napoleońska, opiewająca wspaniałe i bohaterskie czyny polskich oddziałów, po upadku kolejnych powstań była „czynnikiem krzepiącym ducha, dodającym wiary w niezniszczalne siły Narodu, w możliwość wspaniałego odrodzenia po każdej, choćby najcięższej klęsce”¹. Istniała, i istnieje również w Polsce do dziś, czarna legenda napoleońska, przywołująca temat Legionów, San Domingo i tzw. „sum bajońskich” oraz przyrównująca żołnierza polskiego do „mięsa armatniego”. Jednak wydaje się, że nie ma ona w kraju zbyt wielu zwolenników, a stosunek Polaków do tej kwestii najlepiej wyraził w swoich słowach Walerian Łukasiński: „Że Napoleon oszukiwał Polaków dla własnej korzyści, to nam powtarzają już milion razy i w różnych językach. Niech temu wierzy kto chce, tylko Polaki, których to bliżej interesuje, temu nigdy nie uwierzą”².

¹ Cyt. za: W. Dziewanowski, *Jazda Epoki Napoleońskiej [in:] Księga jazdy polskiej*, Warszawa 1938 (reprint Warszawa 1993), s. 86.

² Cyt. za: A. Nieuważny, *My z Napoleonem*, Wrocław 1999, s. 9.

Austerlitz 1805 – 2005. Znaczek pocztowy, Francja
Austerlitz 1805 – 2005. Briefmarke Frankreich

Książę Józef Poniatowski. [W:] *Nasze dzieje w ostatnich stu latach, 1794-1894*. Kraków 1896. Zbiory Muzeum Archeologiczno-Historycznego w Głogowie.

Herzog Józef Poniatowski. Entnommen aus: *Nasze dzieje w ostatnich stu latach, 1794-1894*. Kraków 1896. Sammlungen des Archologisch-Historischen Museums Glogau

Wjazd Napoleona do Berlina 27 października 1806 roku. Kopia obrazu R. Knötel. [W:] *Die Deutschen Befreiungskriege 1806 - 1815*, t. 1. Berlin 1901

Einzug Napoleons in Berlin 27. Oktober 1806. Nach dem Original von R. Knötel. Entnommen aus: *die Deutschen Befreiungskriege 1806 - 1815*, Bd. 1. Berlin 1901

